

УДК 94(469).072 : 327 (469+ЄС)

Ольга Душкевич

СПІВРОБІТНИЦТВО БРАЗИЛІЇ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ

Останнім часом латиноамериканський гігант – Бразилія – завдяки динамічному розвитку перетворюється у впливову регіональну та світову державу. При цьому європейський вектор зовнішньої політики Бразилії є важливою складовою реалізації національних інтересів країни на сучасному етапі. Саме тому Бразилія активно співпрацює з Європейським Союзом, як організацією та з окремими країнами на двосторонньому рівні.

Отже, метою даної роботи є дослідження витоків формування європейського вектору зовнішньої політики Бразилії, основних напрямів розвитку та перспектив подальшого співробітництва у даному форматі.

Окремі аспекти теми розглядалися у роботі українського дослідника А. Бредіхіна [1].

Серед російських вчених дослідженням даного питання займалися З. Івановський [2], В. Сударев [3], В. Тайяр [4], Н. Чернишова [5].

Зближення Європи з країнами Латинської Америки почалося у 1970-і рр. Західноєвропейський ринок, який до того часу став політично й економічно сильним, став шукати нові ринки збуту для своїх товарів. Латинська Америка, у свою чергу, прагнула послабити залежність від США.

З 80-х рр. XX століття ЄС звертає ще більше уваги на латиноамериканські країни, як на можливих партнерів у зв'язку з наміром Іспанії та Португалії сформувати ібероамериканський політичний простір, особливо після того як у 1986 р. ці країни вступили до ЄС [5, с.138].

Вже у 1987 р. Рада міністрів ЄС прийняла положення про встановлення постійного діалогу в економічній, політичній і соціальній сферах з країнами Південної Америки.

Однак на середину 1990-х рр. позиції ЄС у регіоні ослабли, оскільки чимало країн Латинської Америки у своїй політиці демонстрували орієнтацію на США, що проявилось, зокрема, в їх прагненні приєднати-

ся до організації НАФТА. Стурбована ситуацією, що склалася, у 1994 р. Рада ЄС прийняла спеціальний документ про розвиток відносин з Латинською Америкою та вироблення стратегії нового партнерства, що включає у себе поглиблення політичного діалогу, розширення вільної торгівлі, підтримку регіонального інтеграційного процесу у Латинській Америці, технічне та фінансове співробітництво.

У 1985 р. ЄС відкрив своє перше дипломатичне представництво у бразильській столиці. Розвитку більш інтенсивних зв'язків Бразилії та ЄС сприяло підписання у червні 1992 р. рамкової угоди про співпрацю, відповідно до якої сторони зобов'язалися проводити регулярні політичні консультації з питань, що становлять взаємний інтерес.

Відносини між Бразилією та ЄС структуруються за декількома взаємопов'язаними векторами. Перш за все це зв'язки з провідними європейськими країнами, інтеграційні процеси по лінії ЄС – МЕРКОСУР та діючий з 1999 р. інститут євролатиноамериканських самітів, що представляє безпосередні контакти між Бразилією і Брюсселем [6].

У 2002 році Єврокомісія та Бразилія підписали Меморандум про розуміння з розвитку двостороннього співробітництва до кінця 2006 р. Країни ЄС оголосили про намір за цей період витратити у рамках двостороннього співробітництва 64 млн. євро на співпрацю у галузі економіки (30 млн. євро – 47% від загальної суми), соціальної політики (15 млн. євро – 23%) й у сфері захисту навколишнього середовища (6 млн. євро – 9%) [4, с.29].

На цих трьох основних напрямках концентрується увага ЄС відносно Бразилії. Головна мета – підтримка урядових зусиль по реформуванню економіки, зниженню рівня бідності та допомога у захисті навколишнього середовища.

Президент Бразилії (2003-2011 рр.) Луїз

Інасіу Лула да Сілва у своїй інавгураційній промові 1 січня 2003 р. визначив, як одне з пріоритетних завдань зовнішньої політики уряду країни «зміцнення взаєморозуміння та розширення співробітництва» з ЄС [7]. Його перше європейське турне як президента Бразилії, що включало участь у Всесвітньому економічному форумі у Давосі (26 січня 2003 р.), робочі візити до Німеччини та Франції (27-28 січня 2003 р.), у деякій мірі зняло занепокоєння глобальної політичної, фінансової та бізнес-еліти у зв'язку з приходом до влади у Бразилії лівоцентристських сил і проголошеним ними курсом на глибокі соціальні перетворення.

У цілому ЄС продовжує підтримувати структурні економічні реформи у Бразилії, спрямовані на посилення конкурентоспроможності бразильських товарів, сприяє здійсненню проектів у сфері науки та технологій, проведенню пілотної програми по збереженню тропічних лісів.

Відносини з ЄС розглядалися урядом Л.І. Лули да Сілва не тільки як привід для програмних заяв і великої кількості зустрічей з європейськими політиками. У цих відносинах президент і його кабінет бачили реальну можливість привернути увагу іноземних інвесторів.

Л.І. Лула да Сілва прагнув донести до європейських підприємців, що Бразилія є країною зі стабільною економікою, й уряд узяв під контроль інфляцію та вжив значних зусиль для поліпшення транспортної інфраструктури.

У політичному плані одним з найважливіших напрямів зовнішньої політики Л.І. Лули да Сілва, у тому числі співпраці з європейськими державами, є забезпечення підтримки кандидатури країни у постійні члени Ради Безпеки ООН.

Під час зустрічі з канцлером Німеччини Г. Шредером на 58-й сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку (2004) обидва лідери підтвердили заявлену раніше позицію про взаємну підтримку кандидатур обох країн на постійне членство у Раді Безпеки ООН [2].

У цілому, у період правління Л.І. Лули да Сілва, так само, як і при правлінні його попередника Ф.Е. Кардозо, Європа акцентує увагу на торгово-економічних відносинах,

ніж на взаємодії у сфері політики, та шукає шляхи кооперації і співробітництва з Бразилією за формулою «менше по-могутності та більше торгівлі» [1, с.152-153].

Незважаючи на всі заяви західноєвропейських урядів про активізацію політичної взаємодії з Бразилією, рівень розвитку її політичних відносин з країнами ЄС досі недостатній для налагодження конструктивного діалогу з питань взаємної важливості або загальнопланетарного значення.

Головним у відносинах країн ЄС і Бразилії поки залишається торгово-економічне співробітництво. Обидві сторони цінують один одного у першу чергу, як масштабні ринки для експорту своїх товарів [2].

Разом з тим Бразилія домагається розвитку збалансованих відносин з ЄС. Вона прагне до співпраці та колективних дій у сфері багатосторонніх зв'язків. У галузі двосторонніх відносин з країнами ЄС Бразилія діє як нова індустріальна середня держава. Країна ратує за універсальність і всеосяжність своєї зовнішньої політики.

Одним з векторів співробітництва Бразилії та ЄС є спільні саміти, які проводяться з 2007 р. Так, перший саміт у такому форматі відбувся 4 липня 2007 р. у м. Лісабон. ЄС і Бразилія обмінялися думками з низки двосторонніх, регіональних і глобальних проблем. Сторони виступили за покращення давніх двосторонніх відносин і, зокрема, зміцнення політичного діалогу на найвищому рівні [8].

ЄС і Бразилія надають великого значення зміцненню формату ЄС – МЕРКОСУР і прагнуть укласти Угоду про асоціацію ЄС з МЕРКОСУР, яка сприятиме подальшому поглибленню економічних відносин, а також підвищенню політичного діалогу й ініціатив у сфері співпраці. Вони підкреслюють велике економічне та політичне значення майбутньої угоди. ЄС і Бразилія погодилися працювати разом, з метою забезпечення глобального миру та вирішення проблем безпеки, таких як питання роззброєння, нерозповсюдження та контролю над озброєннями, зокрема щодо ядерної, хімічної та біологічної зброї та засобів її доставки, транснаціональної організованої злочинності, наприклад, незаконним обігом наркотиків, відмиванням грошей, незакон-

ним обігом стрілецької зброї.

Другий саміт відбувся 22 грудня 2008 р. у м. Ріо-де-Жанейро. За підсумками саміту була прийнята спільна декларація та план дій. Лідери країн обговорили глобальні проблеми, регіональні ситуації та зміцнення відносин ЄС – Бразилія. Важливим стало обговорення ситуації, яка склалася внаслідок світової економічної кризи. Сторони підкреслили, що для того щоб уникнути повторення такої кризи потрібно зберегти активну зовнішньоекономічну діяльність, реформувати глобальну фінансову архітектуру [9].

Наступного разу країни-учасники зустрілися 6 жовтня 2009 р. у Стокгольмі. Лідери країн висловили велике задоволення у зв'язку з успішним розвитком Стратегічного партнерства ЄС – Бразилія. Вони також зобов'язалися вивчити можливість створення нових галузевих діалогів з питань, що становлять взаємний інтерес [10].

Четвертий саміт Бразилія – ЄС відбувся у м. Бразилія 14 липня 2010 р. Лідери привітали активізацію відносин ЄС – Бразилія у різних галузях і висловили задоволення позитивною реалізацією спільного Плану дій Бразилія – ЄС, який був прийнятий на другому саміті у Ріо-де-Жанейро у грудні 2008 р. Було також обговорено глобальні проблеми, які становили загальний інтерес, проблеми міжрегіональних відносин; сторони обмінялися думками про події у своїх регіонах [11].

4 жовтня 2011 р. відбувся п'ятий саміт ЄС – Бразилія у Брюсселі. Лідери підтвердили цінності та принципи, що розділяються ЄС і Бразилією, які знаходять вияв у їх стратегічному партнерстві, підкресливши свою прихильність справі заохочення миру та міжнародної безпеки, зміцнення демократії та верховенства права, повагу прав людини й основних свобод для всіх і заохочення сталого розвитку з соціальної інтеграції та захисту навколишнього середовища. Вперше країни-учасники даного формату обговорили такі питання, як науково-технічний обмін, проблеми міграції, освіта та культурні обміни [12].

Отже, загалом було проведено уже сім самітів у даному форматі. Позитивним моментом є те, що коло питань, які виносяться

на обговорення, постійно розширюється. Країни-учасники докладають чимало зусиль для активізації політичного діалогу та поглиблення існуючих торговельно-економічних зв'язків. Але разом з тим, більшість документів, які приймаються за підсумками самітів, носять декларативний характер.

Також, потрібно відмітити, що Бразилія співпрацює з ЄС у рамках інших форумів, таких, як ЛАКБ – ЄС (Латинська Америка та Карибський басейн – Європейський Союз).

Перший саміт глав 48 держав країн ЄС і ЛАКБ відбувся у червні 1999 р. у столиці Бразилії Ріо-де-Жанейро. Між регіонами було встановлено стратегічне партнерство та виділені три головних напрями взаємодії: політичне співробітництво, торгово-економічне співробітництво та фінансування окремих програм. Сферами взаємного інтересу були названі боротьба з бідністю та соціальною нерівністю, охорона навколишнього середовища, розвиток освіти, протидія злочинності, наркобізнесу та тероризму [3, с.12].

Останній саміт ЄС – ЛАКБ відбувся у травні 2012 р. у Мадриді. У ході зустрічі було прийнято дворічний план дій, який включав у себе такі традиційні питання, як захист навколишнього середовища та боротьбу зі зміною клімату, розвиток регіональної інтеграції, управління міграційними потоками, розвиток системи освіти та сприяння зайнятості, боротьбу з наркотиками. Новими темами у діалозі між двома регіонами стали розвиток інформаційної економіки та боротьба з інформаційною нерівністю [13]. Отже, як бачимо, країни ЄС проявляють активний інтерес до регіону ЛАКБ. Потрібно також зазначити, що Бразилія відіграє досить важливу роль у проведенні таких самітів.

Окрім того, потрібно звернути увагу на те, що Бразилія розвиває відносини з ЄС на двосторонньому рівні. Так, наприклад, у 2007 р. була підписана угода про наукове та технічне співробітництво між ЄС та Бразилією. У даній угоді виділені напрями досліджень, що представляють взаємний інтерес: біотехнології, інформаційні та комунікаційні технології, біо-інформатика, мікро- і на-

нотехнології, дослідження матеріалів, чисті технології, стійке управління та використання природних ресурсів, біобезпека тощо [14].

Підводячи підсумки, відзначимо, що стратегічне партнерство між двома континентами відображає готовність обох регіонів зміцнювати відносини у майбутньому. На початок XXI століття Європейський союз став для багатьох країн Латинської Америки найважливішим торгово-економічним партнером після США та Китаю. Крім того, у результаті натягнутих політичних відносин із США, відбулося помітне зближення низки держав Латинської Америки з країнами ЄС, про що свідчать численні візити президентів латиноамериканських країн до ЄС і встановлення практики проведення європейсько-латиноамериканських самітів.

Отже, у результаті проаналізованих даних ми можемо зробити висновок, що співпраця Бразилії з інституціями ЄС перебуває на досить високому рівні. Це свідчить про те, що існують спільні інтереси та цілі, які об'єднують країни ЄС та Бразилію. Однак потрібно звернути увагу на те, що даний формат відносин має свої недоліки. Мова йде про «економічно орієнтоване» співробітництво, яке уряд Бразилії намагається активно подолати в останні роки.

Але так чи інакше, співробітництво з європейськими інституціями залишається важливою складовою зовнішньої політики країни та невід'ємною частиною реалізації національних інтересів Бразилії у сучасних міжнародних відносинах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бредіхін А.В. ЄС та МЕРКОСУР: історія створення та розвиток співробітництва / Андрій Володимирович Бредіхін // Вісник Донецького університету. Сер. Б: Гуманітарні науки. – 2008. – Вип. 1. – С.151-155.
2. Ивановский З. Европейский вектор внешней политики Бразилии / Збигнев Ивановский [Электронный ресурс] // ИЛА РАН. Латиноамериканская панорама. – 2012. – Декабрь. – Режим доступа: <http://www.ilaran.ru/?n=853>
3. Сударев В.П. Внерегиональные связи государств ЛКА / Владимир Петрович Сударев // Латинская Америка. – 2005. – № 12. – С.5-22.

4. Тайар В.М. ЕС-ЛКА: тенденции межрегионального сотрудничества / Виолетта Макариосовна Тайар // Латинская Америка. – 2005. – № 8. – С.24-34.

5. Чернышова Н.В. Отношения Бразилии со странами ЕС / Наталья Викторовна Чернышова // Человек. Сообщество. Управление. – 2006. – № 1. – С.138-146.

6. Strategic Challenges in the EU-Brazil Relationship. Conference Report [Electronic resource] // Leuven Centre for Global Governance Studies. – 2012. – Mode of access: https://ghum.kuleuven.be/ggs/events/2012/05_2012/eubr azilconferencereportfin1.pdf

7. Grätius S. Brazil and Europe towards 2015 / Susanne Grätius [Electronic resource] // FRIDE – Foundation for International Relations and Foreign Dialogue. Policy brief. # 67. – February 2011. – Mode of access: http://www.fride.org/download/PB_67_Brazil_Europe_2015_Eng.pdf.

8. First Brazil-European Union Summit. Joint Statement [Electronic resource] // Foreign Affairs Ministry of Brazil. – 2007. – Mode of access: <http://www.itamaraty.gov.br/sala-de-imprensa/notas-a-imprensa/2007/04/eu-brazil-summit-lisbon-4-july-2007-joint>

9. Second Brazil-European Union Summit. Joint Statement [Electronic resource] // European Union: external events. – 2008. – Mode of access: http://eeas.europa.eu/brazil/docs/2008_ii_summit_joint_statement_en.pdf

10. Third European Union-Brazil Summit. Joint Statement [Electronic resource] // European Union: external events. – 2009. – Mode of access: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/er/110440.pdf.

11. Fourth European Union-Brazil Summit. Joint Statement [Electronic resource] // European Union: external events. – 2010. – Mode of access: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/115812.pdf

12. Fifth European Union-Brazil Summit. Joint Statement [Electronic resource] // European Union: external events. – 2012. – Mode of access: http://eeas.europa.eu/brazil/docs/2011_eubrazil_summit_joint_statement_en.pdf

13. Brazil country strategy paper 2007-2013 [Electronic resource] // European Commission. – Mode of access: http://eeas.europa.eu/brazil/csp/07_13_en.pdf.

14. Agreement for scientific and technological cooperation between the European Community and the Federative Republic of Brazil [Electronic resource] // European Union: external events. – 2007. – Mode of access: <http://ec.europa.eu/world/agreements/prepareCreateTreatiesWorkspace/treatiesGeneralData.do?step=0&edirect=true&treatyId=2041>

Ольга Душкевич *Співробітництво Бразилії з європейськими інституціями*

У статті мова йде про зміст європейського напрямку зовнішньої політики Бразилії, на прикладі співробітництва з європейськими інституціями. Особлива увага звертається на політику Л.І. Лулі да

Сілва. Визначено головні етапи становлення та розвитку співробітництва у даному форматі, виявлено ключові сфери багатостороннього співробітництва.

Ключові слова: Бразилія, Європейський Союз, саміт, політика Л.І. Лули да Сілви.

Ольга Душкевич *Сотрудничество Бразилии с европейскими институтами*

В статье речь идет о содержании европейского направления внешней политики Бразилии, на примере сотрудничества с европейскими институтами. Особое внимание обращается на политику Л.И. Лулы да Силвы. Определены основные этапы становления и развития сотрудничества в данном формате, выявлены ключевые сферы многостороннего сотрудничества.

Ключевые слова: Бразилия, Европейский Союз, саммит, политика Л.И. Лулы да Силвы.

Olga Dushkevych *Brazil Cooperation with the European Institutions*

The article deals with the content of the Brazil foreign policy toward Europe, the example is cooperation with the European institutions. Particular attention is drawn to the policy L.I. Lula da Silva. The main stages in the development of cooperation in this format are determined, key areas of multilateral cooperation are identified.

Keywords: Brazil, European Union, summit, politics of L.I. Lula da Silva.

Рецензенти:

Шкляж Й.М., д.і.н., професор

Тригуб О.П., д.і.н., доцент

Надійшла до редакції 10.09.2012 р.